

УДК 82-96(430=161.2)

Білецька В.В.,
*аспірантка кафедри філософії
ПНПУ імені В.Г.Короленка*

ОСНОВНІ АСПЕКТИ РАНИХ ПРАЦЬ ІВАНА МІРЧУКА

Значення українських емігрантів для розвитку української культури та її популяризації важко переоцінити. Серед них варто назвати ім'я Івана Мірчука, філософа, діяльність якого більше відома закордоном, ніж в Україні. Н.Полонська-Василенко свого часу назвала мислителя «амбасадором української культури» [7], адже головне своє завдання філософ вбачав у поширенні знань про сутність української душі та Україну загалом.

Більшу частину свого життя І.Мірчук присвятив пошуку та встановленню стійкого взаємозв'язку між духовними особливостями народу, його ментальністю та специфікою філософської думки конкретного мислителя. Ця проблематика заклала основи для подальших досліджень вченого у цьому напрямку та привела до головної проблеми його філософських шукань, а саме – проблеми національного світогляду як вияву національної духовності. Слов'янознавець був одним із першим мислителів, кому вдалося розкрити взаємозв'язок між рисами національного світогляду українців та специфікою їх філософської думки. Але до цієї теми І.Мірчук прийшов не відразу.

Вперше філософську спадщину І.Мірчука почали розглядати вчені української діаспори. Серед них В.Янів, О.Кульчицький, Т.Закидальський, П.Савчук, які особливу увагу зосереджували на проблемі української духовності у творчості мислителя. Окремі замітки про І.Мірчука маємо в сучасній історіографії. Так, Л.Тарнашинська показує значення мислителя у діяльності УВУ; Н.Рожанська, А.Шевцова, І.Бичко розвивають тему світогляду українського народу та його характеристик, які виокремлював вчений. Окремі розвідки науковців зроблені на основі аналізу пізніх праць мислителя, зокрема, праці «Світогляд українського народу. Спроба характеристики» [5] та ін. Поза увагою вчених залишилися ранні праці І.Мірчука, які демонструють широке коло наукових захоплень їх автора та створюють основу для його подальших досліджень.

Метою даної розвідки є розкриття основних аспектів ранніх праць І.Мірчука. Важливість вирішення цього завдання полягає насамперед у тому, що саме ранні праці дають ключ до розуміння багатогранності особистості вченого, вказуючи на різносторонність його інтересів, а також наближають нас до головної теми творчості вченого – української духовності на тлі слов'янської філософії.

Хронологічно першою, ґрунтовною філософською студією І.Мірчука є праця «Етика та політика» [1]. Ця студія була написана вченим під впливом визвольних змагань українського народу 1917–1921 років, безпосереднім учасником яких був він сам. Вона стала своєрідною відповіддю на суспільний виклик того часу.

У своїй праці мислитель робить спробу концептуально розмежувати сфери дії етики та політики, вказуючи на їх співвідношення крізь призму системи «цивілізація – культура». Виконання поставленого завдання філософ розпочинає з ретроспективного аналізу існуючих підходів, наголошуючи одночасно на великій прогаліні між теоретичним декларуванням етичних принципів та практичним їх виявом як у житті окремої людини, так і цілої держави.

Розглядаючи співвідношення категорій етики та політики, І.Мірчук ставить питання, чи можна виправдати вживання будь-яких засобів у політиці для досягнення поставлених результатів [1, 7]. Для того, щоб дати відповідь на це питання він звертається до філософської спадщини Стародавньої Греції, зокрема Арістотеля, до старозавітної етики, до середньовічної християнської моралі.

Радикальні зміни у розуміння цієї проблеми приносить період Реформації, коли особисте сумління починає розглядатися як головне джерело моралі. Саме тоді світ дізнається про «найбільшого теоретика», «генія в негативному смислі» Н.Макіавеллі, який «перший видвинув з цілою ясністю клич звільнення держави з-під опіки церкви» [1, 9]. Аналіз поглядів флорентійського мислителя на політику займає центральне місце у розвідці І.Мірчука. Вчений надає особливого значення його праці «Державець», оскільки цей твір «мав би бути свого роду катехізисом державної мудрості, у якому автор зібрав все найкраще і наймудріше, що тільки був у силі видобути з душі великих політиків старих та нових часів» [1, 10].

Головну ідею праці Н.Макіавеллі І.Мірчук формулює так: «Політика немає нічого спільного з етичними нормами про добро і

зло, про право і безправ'я, які існують індивідуальному житті» [1, 10], а тому мета виправдовує засоби. Мислитель погоджується з італійським філософом у тому, що державець мусить використовувати ті засоби, які допоможуть втримати його при владі. Але вказівка на те, що здобута влада має себе виправдати необхідністю для найвищого блага суспільства, у Н.Макіавеллі відсутня.

Оскільки на сьогодні існує два підходи щодо надання пріоритетності в одному випадку – етиці, в іншому – політиці, у суспільно-політичному житті невирішеним залишається питання їх фактичного співвідношення. І.Мірчук називає декілька існуючих варіантів до розв'язання цієї проблеми, що склалися в науці. Представники першого варіанту вважають, що проблема даного співвідношення має не реальний, а фіктивний характер і що до політики мораль не має жодного відношення, оскільки вона більш властива відносинам між людьми, а не між державами. Політика може бути правильна або неправильна, доцільна або недоцільна, короткозора або далекоглядна, але вона ніколи не може бути доброю чи злою у моральному сенсі, бо вона є лише посередником, що веде до мети і не залежить від волі політика, а є дана йому обставинами. Цей варіант, очевидно, найменше імпонує І.Мірчуку, оскільки він відразу ж викремлює його недоліки. Перший недолік, який можемо окреслити як психологічний, полягає в тому, що цей варіант практично не враховує психологічні особливості індивіда. Особистість слід розуміти як цілісний феномен, а тому важко уявити, як одна і та сама людина зі сформованим уявленням про добро та зло зможе у приватному житті дотримуватися цих принципів, а як політик поставити себе вище них. У цьому випадку конфлікт між етикою і політикою переноситься у моральну свідомість людини, яка поставлена у ситуацію антиномії, і тому мусить як «хамелеон перекидатися раз у дипломата, то знову у приватну особу і після цього нормувати свої вчинки» [1, 16]. Другий недолік полягає в тому, що незважаючи на задекларовану незалежність етики та політики, кожне політичне насильство постійно шукає моральної санкції перед обличчям світу.

Ще одним варіантом вирішення проблеми і, одночасно, формою оправдання політики насильства, І.Мірчук називає теорію росту, згідно з якою кожна держава, посиляючись на необхідність розвитку,

оправдовує свою експансивну політику. У такому разі, зауважує мислитель, керманічі забувають, що ріст сам по собі не має жодної моральної цінності, а тому таке виправдання втрачає сенс. І.Мірчук був переконаний, що розвиток задля самого розвитку провокує безмежний егоїзм, який, зрештою, неминуче призведе до конфлікту інтересів. У межах даної теорії, держава, замість того, щоб займатися питанням зростання культури, політичний акцент ставить на імперіалістичних прагненнях «догнати і перегнати сусіда» [1, 17].

Третім варіантом вирішення проблеми співвідношення етики та політики І.Мірчук називає виокремлення подвійного змісту моралі: індивідуальної, що існує в житті конкретної людини та усього суспільства, і державної, яка не зобов'язує ні до чого та знаходить виправдання у відношенні до вищої мети, тобто держави. Цю теорію він називає «етичним реалізмом у політиці» і вона для філософа є більш-менш прийнятною, хоча із певними застереженнями [1, 20].

Аналізуючи цей варіант, І.Мірчук висловлює власне розуміння моралі як такої, що підпорядковує волю окремого індивіда загальноновизнаним законам. Мораль він називає загальним законом, який, одночасно відчуває кожен індивід і тому вона здатна формувати зв'язок між особою та соціальною групою. Але цей зв'язок створює зобов'язання як для однієї, так і для іншої сторони, а тому неможливо звільняти державу від моралі, яка зобов'язує окремого громадянина. Відмінністю між державною та індивідуальною мораллю за І.Мірчуком може бути лише те, що загальні інтереси мають пріоритет над приватними. Але це не означає, що державні інтереси в силі аморальний вчинок зробити моральним.

Загальним недоліком усіх цих варіантів І.Мірчук називає хибне розуміння самої суті як моралі, так і політики. Воно проявляється у тому, що моральними або неморальними вважаються людські вчинки. Філософ, натомість, переконаний, що вчинок або дія людини не можуть бути предметом моральної оцінки, ним може бути лише їх відношення до мотивів, що керували людиною. Політична діяльність тут не виняток.

Завершуючи розгляд можливих варіацій співвідношення етики та політики, І.Мірчук висвітлює своє бачення вирішення цього питання. Вчений переконаний, що політика підпорядкована моралі. До того ж він стверджує, що у будь-якій сфері людської діяльності

«все і всюди підлягає моральному осудові. Моральна оцінка стає необхідною компонентою всяких проявів, якщо ми хочемо залишитися у межах культури. Ми домагаємося, що політика має стати моральною, і робимо це не з огляду на вплив, який в останні часи має етика на соціальне життя, але в тім глибокій переконанні, що поступ культури можливий лише тоді, коли всі прояви людської діяльності опруться на цій твердій основі, якою є мораль» [1, 24]. Найвищим добром, остаточною метою, до якої кожен має прагнути є загальний розвиток культури, яку мислитель називає «математичною функцією, для якої змінною є в першу чергу моральна свідомість народу» [1, 24].

Наступною значною працею І.Мірчука, що продовжує започатковану традицію розуміння етики, є студія «Основи грецької етики». Вона з'явилася того самого 1923 року, що й попередня праця мислителя. У ній І.Мірчук накреслює ті моральні принципи, на які спирається філософський світогляд стародавніх греків і тим самим світогляд Окциденту як системи цінностей. Мислитель вважає, що розгляд етики загалом варто починати не з окремих проявів практичної філософії, а з того моменту, коли етична рефлексія знайшла свій зовнішнє вираження у вигляді готової системи, що з однієї центральної позиції може висвітлити і пояснити всі вчинки людини. Філософ був переконаний, що науково обґрунтована етика може постати тільки тоді, коли народ пройшов певну стадію розвитку. Саме тоді виникає необхідність усі прояви приватного життя «звести до спільного знаменника» [4, 251].

В етиці, так само як і в інших науках, зокрема логіці, естетиці і політиці, – безпосереднє життя передусь рефлексії, а поодинокі вчинки випереджають абстрактні конструкції. Конкретні етичні поняття завдячують своїм виникненням насамперед зростаючій свідомості та духовним основам людського життя. Ті особистості, що намагалися впорядкувати суспільне і політичне життя, заклали основу для виникнення і розвитку етичної свідомості. Етика як дисципліна існує спочатку пасивно, приймаючи наявний матеріал, а потім намагається на підставі певного принципу впорядкувати його за допомогою рефлексії. І.Мірчук зауважує, що з етикою саме у такому розумінні зустрічаємося у доволі пізній стадії розвитку грецької думки. Основні принципи етичних систем від Сократа до

Арістотеля відрізняються, незважаючи на спільний інтелектуальний характер настільки, що своєю різноманітністю дають у загальних рисах образ усіх тих відмінностей і суперечностей, які взагалі існували у межах етики. Але постає питання: чому різноманітність принципів не вплинула на поодинокі етичні норми і не створила протилежних поглядів на суть добра і зла, тобто найважливіших понять етики, а відтак, чому, коли переглянемо історію грецької етики, побачимо сталість етичних норм – ті самі чесноти, з якими зустрічаємося у Гомера, Гесіода чи Теогніда у Платона існують майже у незмінному вигляді? На ці питання і намагається дати відповідь І.Мірчук.

Провідною особливістю, що задає тон і напрям розвитку грецької етики філософ називає вплив метафізики на етичні системи. Вчений зазначає, що від початку становлення етики спостерігався помітний вплив метафізики та естетики на етику і навпаки, пізніше практикувалося обґрунтування етичних норм психологічними, логічними мотивами тощо, тобто у формуванні конкретних норм моралі брали участь багато факторів. Але, коли метафізичні питання та їх розв'язання у певного автора впливають на розвиток його етичних поглядів, то водночас неможливо заперечити те, що етичний світогляд філософа не залишається без впливу на його метафізичну концепцію. Таким чином, І.Мірчук встановив, що у етичних системах давніх греків саме метафізичні проблеми формують основу, на якій розвиватимуться інші частини світогляду.

Важко не погодитися зі словами М.Шафовала, що «роль, яку відіграв І.Мірчук, не можна уповні збагнути, якщо не оцінювати філософію І.Канта, що є майже для усіх філософських напрямків сучасності спільним пунктом європейської філософської традиції. Вона є основою методичної раціональності, пануючого елемента у культурному самоосмисленні модерної цивілізації, та у розумінні науки» [9, 559]. Це зауваження якнайкраще допомагає збагнути значення, яке мав для І.Мірчука німецький мислитель, адже він із самого початку своєї філософської праці захоплювався поглядами І.Канта, захистивши навіть докторську дисертацію за темою «Кантівська теорія простору та неевклідова геометрія» (1915). Упродовж десяти років після захисту йшла плідна робота філософа над розпочатою темою, результатом якої стала праця «Метагеометрія та її значення для теорії простору у Канта: Критично-історична студія» (1925) [3].

Перше, з чого починає своє дослідження філософ, це поняття простору в евклідовій геометрії, при цьому особливу увагу він звертає на теорію паралельних прямих, що відома як п'ятий постулат Евкліда, який звучить так: «якщо пряма, що перетинає дві інші прямі, утворює внутрішні односторонні кути, які менші, ніж два прямі кути, то ці дві прямі перетнуться як завгодно далеко з тієї сторони, де кути» [3, 109]. В історії розвитку геометрії важко знайти більш захоплюючу та драматичну сторінку, ніж історія п'ятого постулату Евкліда. Теорія паралельних прямих і пов'язані з нею дослідження тягнуться через цілу історію цієї математичної дисципліни. Розглядаючи дану проблему з історико-філософської точки зору І.Мірчук вирізняє три періоди її розвитку:

1) п'ятий постулат Евкліда та його положення серед інших елементів (сюди він відносить перші праці греків, арабів та математиків доби Середньовіччя);

2) перехід від старих ідей до нових поглядів (час народження нових думок, які ще не дають чітких пояснень, однак формують образи предметів);

3) метагеометричні спекуляції, які «постають у головах творців неевклідової геометрії на основі досліджень теорії паралельних прямих» [3, 108].

На особливу увагу заслуговують міркування І.Мірчука щодо теорії простору І.Канта. За висловом І.Мірчука, «кантівська теорія простору належить до найсміливіших гіпотез в історії людського знання і її справедливо можна порівняти з теорією Коперника в астрономії» [3, 162]. Те, що зробив Коперник у межах астрономії, а саме – змінив усталене ставлення до руху Місяця і Землі, зробив І.Кант у метафізиці. Просторовий характер речей він переніс у свідомість суб'єкта і таким способом, як йому здавалося, усунув назавжди труднощі цього питання. За переконанням І.Мірчука, І.Кант свого часу зробив усе, що міг зробити. Але пізніше з'явилися праці М.Лобачевського, В.Боліая, Б.Рімана та інших, які також розглядали теорію простору з позиції математики і тим самим доповнили її. І.Кант вважав, що простір і час не є поняттями, виведеними з досвіду, а тільки апіорними формами нашої наочності для світу чуттів. І.Мірчук переконаний, що простір та геометричні аксіоми є апіорні у тому розумінні, що їх не можна вивести з досвіду, але

вони мають для нього головне значення. Це він називає першим видом апіорі. Другий вид апіорі полягає у необхідності визначення елементів, що є спільними між нашим простором та іншими просторами та що у нашому просторі є такого, що зберігає свою важливість без зміни для інших просторів і в якому вигляді воно постає у нашій свідомості. Якщо знайти ці спільні ознаки для всіх просторів, то зможемо сказати, що вони є апіорними в широкому розумінні цього слова. До таких елементів, спільних для усіх просторів, філософ відносить порядок «побіч себе» або порядок «поза собою», тобто властивість, на основі якої може існувати більше число елементів поза собою, а рівночасно і побіч себе [3, 169]. І.Мірчук погоджується із твердженням І.Канта, що простір є апіорною формою нашої наглядності, помилка його полягає лише у тому, що за форму наглядності він приймав евклідовий простір. Наслідком цього хибного припущення було перенесення апіорного характеру, які мають лише найзагальніші, спільні прикмети всіх просторів, на геометричні аксіоми. На основі аналізу та проведених досліджень І.Мірчук пропонує теорію простору І.Канта змінити у наступних аспектах:

- 1) апіорі в кантовому розумінні є лише ті найзагальніші ознаки простору, що однаково характеризують не лише евклідові, але й неевклідові просторові відносини;
- 2) форма нашої наглядності простору не є ідентична з евклідовим простором, а є тільки площинним вирізом з нього;
- 3) геометричні аксіоми мають обмежену апіорність;
- 4) евклідова геометрія не є скінченною та єдиною можливою системою, вона є лише найвірогіднішою для нас серед усіх можливих геометрій.

Праця І.Мірчука «Загальна естетика» [2] також належить до ранніх у творчій спадщині мислителя. Вона стала підсумком викладацької праці вченого в Українській студії пластичного мистецтва, який упродовж 1925–1926 років, у часи найбільшого розквіту інституції, викладав курс естетики для 67 студентів (така кількість слухачів була найбільшою за роки існування установи). Праця «Загальна естетика», за висловом самого І.Мірчука, була створена для студентів без спеціальної філософської підготовки і слугувала перш за все педагогічним цілям [2, 9]. До виходу у світ студії філософа не існувало жодного оригінального курсу естетики українською мовою, який не перебував би у полоні так званих марксистко-ленінських

естетичних критеріїв, навіть якщо вони прямо не згадуються. У вступному слові до видання І.Мірчук вказує, що існував лише один український переклад підручника І.Тена «Філософія штуки» О.Барвінського [8], виданий Видавничою спілкою як десятий том наукової бібліотеки [2, 9].

У праці І.Мірчука, що за форматом є навчальним посібником, висвітлені питання методологічного обґрунтування естетики, її предмету, естетичних переживань та категорій. Для розуміння особливостей бачення вченим естетичних проблем варто більш детально зупинитися на основних аспектах даної студії. Перш за все потрібно зрозуміти, що вкладає вчений у поняття естетика. При визначенні цього поняття філософ виходить з предмета науки, і на початку обмежується лише тезою, що «предметом естетики є краса» [2, 13]. Робить він це цілком свідомо, оскільки деталізація у цій сфері завдання складне і тільки обмежить філософське поле естетики. І.Мірчук наголошує, що краса є інтегральною частиною природи, що діє на нас у відповідний спосіб, а тому естетичні почуття мають своє джерело у свідомості, душі конкретної людини, а не лежать у межах об'єктивної дійсності [2, 13]. Проте це не виключає значення зовнішнього предмету для формування естетичних переживань. Він завжди залишається передумовою та основою естетичного впливу. Тому естетичне враження, як і кожне інше враження є продуктом взаємовідношення між суб'єктом і об'єктом.

За І.Мірчуком, предмет естетики має психологічний характер, оскільки естетичне враження формується на основі діяльності нашої душі, що полягає у впорядкуванні, класифікації, синтезі частин цілого твору. Крім того, філософ переконує, що естетику, з огляду на її психологічний характер, слід вважати дисципліною емпіричною, до якої можливий доступ лише у межах досвіду. Також І.Мірчук критикує тогочасний загальноприйнятий погляд, за яким естетичні елементи знаходяться лише у нашій свідомості і тому естетичні дослідження слід проводити виключно на психологічній основі, зауважуючи, що на цьому завдання естетики не закінчується, бо у такому разі її необхідно вважати частиною психології, а не окремою філософською дисципліною. Вчений погоджується, що психологічний спосіб розгляду є безпосередньою основною формою естетики, але ми не повинні забувати, що ця дисципліна має певні

завдання та мету, до якої вона мусить сама рухатися. Якщо йдеться про її дескриптивний характер, то естетика дуже близька до психології, проте поряд з вивченням конкретного матеріалу вона має завдання встановлювати нові закони, норми, вона є наукою нормативною і цим двоїтим характером виходить за межі психології.

Однак, проти подвійного характеру естетики, як дескриптивної науки, з одного боку, та нормативної, з іншого, виступили деякі вчені, зокрема, І.Тен, Г.Брандес, В.Шерер, які підкреслювали спільність естетики з психологією, а тим самим – із природознавчими науками, прагнули заперечити її нормативний характер, обмежуючи завдання естетики лише описом та аналізом зв'язку, що прослідковується між явищами у душі митця і переживаннями спостерігача. І.Мірчук рішуче заперечує такий підхід, пояснюючи його появу швидким розвитком природознавства і водночас зазначає, що якби естетика обмежила свої завдання тільки описом психічних явищ, то вона втратила б своє значення. Естетика має здійснювати психологічний аналіз за умови, що існують цінності та цілі людської природи, яким потрібно підпорядкувати цей аналіз. Бо в іншому випадку ця наука повинна була мати відношення і до низькопробних творів, як до справжніх мистецьких.

Останньою студією, що завершує цикл ранніх праць І.Мірчука, є дослідження, присвячене філософським основам світогляду Т.Масарика. Вперше результати роботи були представлені 7 березня 1925 року на честь 75-ї річниці з дня народження президента Чехословацької республіки і опубліковані у Науковому збірнику Українського Університету у Празі [6]. У цій студії мислитель, пишучи про Т.Масарика як про визначного гуманіста XX століття, розмірковує про свій народ і порушує питання про власну еліту та її завдання перед народом. Вперше у праці звучать ідеї про існування загальних тенденцій філософського мислення слов'янських народів та знаходить свій початок ідея національної філософії. Перші припущення щодо наявності спільних основ філософського світогляду слов'ян дали І.Мірчуку можливість провести паралелі між Т.Масариком та українським філософом Г.Сковородою. Мислитель представляє Т.Масарика як виразника духовності свого народу, який ідеали чеського суспільства втілює у життя. Тому саме у цій праці ми вперше можемо прослідкувати метод репрезентативних типів, що був розроблений І.Мірчуком і

яким він активно послуговувався у своїх подальших студіях.

Таким чином, проаналізувавши основні аспекти ранніх праць І.Мірчука, доходимо висновків. *По-перше*, становлення І.Мірчука як філософа відбувалося навколо вивчення ним проблем етики. Однак етика цікавить мислителя скоріше посередньо, як складова частина філософського світогляду. Це стосується, зокрема, його праці «Етика і політика» та «Основи грецької етики». *По-друге*, раннє захоплення філософією І.Канта визначило ідейний та методичний шлях вченого як філософа-неокантіанця. Праця «Метагеометрія та її значення для теорії простору у Канта: Критично-історична студія» за своєю тематикою не має аналогій в українській філософській літературі. І.Мірчук підходить до існуючих систем геометрії з позиції критики, аналізуючи їх у історичній ретроспективі. *По-третьє*, студія І.Мірчука про Т.Масарика дала змогу чи не вперше провести аналогію між двома мислителями і, на основі аналізу специфіки їх філософського мислення, продемонструвати спільні риси слов'янського світогляду.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Мірчук І.* Етика і політика / І.Мірчук. – Прага: Наклад Українського Вільного Університету у Празі. Державна друкарня у Празі, 1923. – 33 с.
2. *Мірчук І.* Загальна естетика / І.Мірчук; за ред. та передмов. М.Шафовала. – Мюнхен: Український Вільний Університет. Серія: Монографії, 2003. – 110 с.
3. *Мірчук І.* Метагеометрія та її значення для теорії простору у Канта: критично-історична студія / І.Мірчук // Філософські студії; за ред. М.Шафовала і Р.Яремка. – Мюнхен: Ukrainische Freie Universitat, 2006. – С. 103–182.
4. *Мірчук І.* Основи грецької етики / І.Мірчук // Філософські студії; за ред. М.Шафовала і Р.Яремка. – Мюнхен: Ukrainische Freie Universitat, 2006. – С. 63–102.
5. *Мірчук І.* Світогляд українського народу. Спроба характеристики / І.Мірчук // Науковий збірник Українського Вільного Університету у Празі. – Прага: Накладом Українського вільного університету у Празі, 1942. – Т. III. – С. 225–243.
6. *Мірчук І.* Філософські основи світогляду Масарика / І.Мірчук // Філософські студії; за ред. М.Шафовала і Р.Яремка. – Мюнхен: Ukrainische Freie Universitat, 2006. – С. 207–224.

7. Полонська-Василенко Н. Слово над могилою ректора УВУ професора д-ра Івана Мірчука (4 травня 1961 року) / Н.Полонська-Василенко // Збірник на пошану Івана Мірчука. – Мюнхен – Нью-Йорк – Париж : УВУ, 1974. – С.253–255.
8. Тен І. Філософія штуки / І.Тен; [перекл. Олександра Барвінського]. – Торонто: Робітниче Слово, 1917. – 120 с.
9. Шафовал М. Іван Мірчук як філософ / М.Шафовал // Філософські студії; за ред. М.Шафовала і Р.Яремка. – Мюнхен : Ukrainische Freie Universität, 2006. – С.553–565.

Білецька В.В. Основні аспекти ранніх праць Івана Мірчука.

У статті проаналізовано основні аспекти ранніх праць філософа в еміграції І.Мірчука. Показано, що саме ранні праці мислителя дають ключ до розуміння багатогранності його особистості, вказуючи на різносторонність інтересів, а також наближають до головної теми творчості вченого, а саме – української духовності на тлі слов'янської філософії.

З'ясовано, що філософське становлення мислителя відбувалося навколо дослідження ним проблем етики. Так, зокрема у праці «Етика і політика», розглядається сутність етики і політики та їх співвідношення. У розвідці «Основи грецької етики» І.Мірчук накреслює моральні принципи, на які спирається філософський світогляд стародавніх греків та окреслює роль, яку відіграла наука філософії в Греції з особливим наголосом на принципах етики в практичному житті людини.

Особливу увагу автор приділила аналізу теорії простору І.Канта за І.Мірчуком. Питання простору як феномена мислення у німецького мислителя зображене І.Мірчуком в історичній ретроспективі та завершується його пошуками за неевклідовою інтерпретацією дійсності.

Результатом тривалої педагогічної діяльності в Українській студії пластичного мистецтва став вихід праці «Загальна естетика», в якій висвітлені питання методологічного обґрунтування естетики, її предмету, естетичних переживань та категорій.

Завершальною розвідкою із циклу ранніх праць І.Мірчука названо студію, присвячену президентові Чехословацької республіки Т.Масарику, оскільки саме вона дала філософу можливість провести паралелі між українською та чехословацькою філософією і висловити перші припущення щодо наявності спільних основ філософського світогляду слов'янських народів.

Ключові слова: світогляд, Окцидент, теорія простору, антиномія, апріорна форма чуттєвості.

Biletska V. The main ideas of early works of Ivan Mirchuk.

The article is analyzed the main aspects of the early works of Ivan Mirchuk – the philosopher in the emigration. It is shown that the very early works of him give the key to understanding the multifacetedness of his personality, pointing to the diversity of interests. It is closer to the main theme of the scientist – Ukrainian spirituality of Slavic philosophy.

The period of early works of Ivan Mirchuk include the following research: «Ethics and politics» (1923), «History of Greek Ethics» (1923), «Methageometry and its significance for Kant theory of space: Critical and historical studio» (1925), «General Aesthetics» (1925), «Philosophical foundations of Masaryk ideology» (1925).

Philosophical formation of the thinker took place around the study of ethics problems. For example, the work «Ethics and Politics» is considered the essence of ethics and politics and their relation. The moral principles of the philosophical outlook of the ancient Greeks and the function of the science of Greek philosophy are shown in his research «The History of Greek Ethics». He emphasizes on the principles of ethics in the practical life of a person.

Particular attention was paid to the analysis of Kant's theory of space by Ivan Mirchuk. The problem of space as a phenomenon of thinking of German thinker is depicted by Ivan Mirchuk in the historical retrospect.

The result of the long pedagogical activity in the Ukrainian studio of art is the publication of the work «General aesthetics», which covers the issues of methodological justification of aesthetics, its subject, aesthetic experiences and categories.

The studio is the final research of early works by Ivan Mirchuk. It is dedicated to the president of Czechoslovak Republic. It is allowed him to draw parallels between Ukrainian and Czechoslovak philosophy and express the first assumptions about the existence of common foundations of the philosophical ideology of Slavic peoples.

Key words: world view, Occident, theory of space, antinomy, a priori form of sensibility